

Селіванова С.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: доцент, к.ю.н., доцент
кафедри міжнародного права та
міграційної політики ЗУНУ
Яремко О. М.*

ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ: У СВІТЛІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І ЗАКОНОДАВСТВА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини гарантують кожному право вступати у шлюб на основі вільної і повної згоди обох сторін. Це право передбачено п. 3 ст. 23 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права ООН, 1966 р. [1], а також п. 1 ст. 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права ООН, 1966 р. [2]. Більше того, у ст. 1 Конвенції про згоду на вступ до шлюбу, шлюбний вік і реєстрацію шлюбів ООН, 1962 р. [3], закріплено імперативну норму, що така згода обох сторін має бути висловлена особисто і в присутності представника влади, уповноваженого на оформлення шлюбу. У 1979 р. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації по відношенню до жінок ООН встановила зобов'язання держав забезпечувати на основі гендерної рівності однакові права на вільний вибір дружини (чоловіка), а також однакові права і на одруження, що має здійснюватися із врахуванням вільної та повної згоди як чоловіка, так і жінки (ст. 16) [4]. Безліч країн здійснили імплементацію цих норм у конституційне, сімейне та кримінальне законодавство.

Неоднозначне сприйняття отримала країнами Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), 2011 р. [9]. Адже, такі країни як Болгарія, Чехія, Угорщина, Литва, Латвія, Словаччина, Великобританія, Ліхтенштейн, Україна відмовились від її ратифікації. А Туреччина, будучи першою країною, що ратифікувала Конвенцію (12 березня 2012 р.), взагалі скасувала у березні 2021 р. свій підпис і ратифікацію Стамбульської конвенції [10].

Безспірні переваги Стамбульської конвенції – це те, що вона є першим міжнародним юридично обов'язковим актом, який стосується саме насильства щодо жінок і є потенційно відкритим для будь-якої країни в світі, а також те, що вона пропонує державам встановити кримінальну відповідальність і забезпечити належні та ефективні міри покарання за основні види насильства щодо жінок, і в тому числі за примусовий шлюб.

Так у ст. 37 «Примусовий шлюб» Конвенції зазначено: “1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає в примушуванні дорослого або дитини до вступу в шлюб, було криміналізовано. 2. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає в заманюванні дорослого або дитини на територію Сторони або держави іншої, ніж та, у якій він чи вона проживає, для примушування цього дорослого або дитини до вступу в шлюб, було криміналізовано” [9, с. 66-67].

Окрім того дана Конвенція передбачила необхідність впровадити у національне законодавство держав цивільно-правові наслідки примусових шлюбів: “Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб шлюби, укладені під примусом, могли бути оскаржені, анульовані або розірвані без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на жертву” (ст. 32) [9, с. 65].

Аналіз законодавства країн, які ратифікували Стамбульську конвенцію і здійснили криміналізацію діянь, що полягають у примушуванні до шлюбу, дає підстави твердити про різне визнання цими країнами ступеню тяжкості примушування до шлюбу як кримінального правопорушення, а, отже, і про передбачуваність ними неоднакової міри покарань. Для прикладу: в Австрії згідно із Розд. 106а Кримінального Кодексу (далі – КК): “той, хто змушує особу одружитися за допомогою загрози – карається позбавленням волі від шести місяців до п’яти років” [14]; у Швеції згідно із §4 Розд. IV «Про порушення свободи та миру» КК: “особа, яка шляхом незаконного примусу змушує особу укласти шлюб – позбавляється волі на строк до чотирьох років” [13]; в Італії згідно зі ст. 558-bis Розд. XI «Про злочини проти сім’ї» КК: “той, хто насильством або погрозами змушує особу укласти шлюб або цивільний союз – карається позбавленням волі від одного до п’яти років” [16]; у Франції згідно зі ст. 222-14-4 Розд. II «Травми людської особистості» КК: “факт примушення особи до укладення шлюбу або укладення союзу за кордоном, методом введення особи в оману, з метою спонукання її до покинення території Республіки – карається трьома роками позбавлення волі та штрафом у розмірі 45000 €” [15]; у Словенії згідно із § 179 КК: “хто шляхом використання шахрайства, обману, обмеження особистої свободи, викрадення, насильства, загрози насильства, погрози збитками або іншими формами примусу отримує згоду тієї особи на примусовий шлюб, в якій інша перебуває в утриманні – карається позбавленням волі від чотирьох до десяти років” [17]. Як бачимо, у більшості європейських країн санкції норм, що передбачають кримінальну відповідальність за примушування до шлюбу, є достатньо жорсткими [11, с. 51].

Відсутній спільний підхід вище згаданих країн і щодо формулювання законодавцем ознак досліджуваного складу злочину. Одні обмежуються загальним формулюванням суспільно-небезпечного діяння і акцентують

увагу на примушуванні як способі вчиненні злочину. Інші ж здійснюють конкретизацію діяння як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, вказують на місце вчинення злочину (територія держави, територія іншої держави), альтернативні способи вчинення злочину (шляхом шахрайства, обману, обмеження особистої свободи, викрадення, насильства, загрози насильства, погрози збитками або іншими формами примусу), потерпілих (примушування дорослої людини, дитини) тощо. Окремі країни до об'єктивної сторони складу злочину примушування до шлюбу включають також і допомогу та підтримку в процесі примушування до шлюбу.

Незважаючи на те, що Україна 7 листопада 2011 р. підписала Стамбульську конвенцію, але до цих пір її так і не ратифікувала, Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 р. здійснено криміналізацію діяння з примушування до шлюбу [7]. Так у чинному КК України з'явилася ст. 151-2 «Примушування до шлюбу», що передбачає покарання за “примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає” у вигляді арешту на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк (ч. 1). Якщо ж такі дії було вчинено щодо особи, яка не досягла шлюбного віку згідно із законодавством, то покарання повинно бути у вигляді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк (ч. 2) [6].

Примушування до шлюбу є проблемою не лише окремої країни. Іноді вона зачіпає інтереси водночас кількох держав і лежить не лише у правовій площині, але й стосується ментальності, культури, духовності та соціальних питань сучасного суспільства. Наведемо статистичний факт: у Великобританії щороку констатують майже 1300 випадків примусових шлюбів, серед яких чверть наречених – це неповнолітні дівчата [3, с. 16]. Не менш цікавим є й те, що суд Великої Британії у 2018 р. вперше виніс обвинувальний вирок за примушування 17-річної дівчинки до шлюбу. Її мати було засуджено до 4,5 років позбавлення волі за те, що вона за допомогою обману вивезла доньку до Пакистану, де примусово видала заміж, а також за те, що надавала суду неправдиву інформацію. В судовому ж засіданні було встановлено, що матір відвезла доньку вперше у Пакистан ще в 2012 р. задля її примусового заручення із старшим родичем [3, с. 16].

Ранні шлюби - це ще одна достатньо складна проблема, рушійним мотивом якої є вкорінення відсутності розуміння значущості освіти й важливості майбутньої соціальної ролі дівчат, яка не повинна

обмежуватися лише домашньою працею і вихованням дітей. Недаремно однією із Глобальних Цілей ООН, що були затверджені у 2015 р., є «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток», конкретним завданням 5.3. якої є “ліквідування всіх шкідливих видів практик, таких як дитячі, ранні та примусові шлюби...” [5]. В Україні ж задля реалізації дотримання цієї та інших цілей, що проголошені у Глобальних Цілях ООН від 2015 р., прийнято Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р., де в п. 5 ч. 1 постановлено забезпечення в Україні гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат на період до 2030 року [8].

Список використаних джерел

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН від 16.12.1966 (ратифіковано Україною 19.10.1973) URL: <https://cutt.ly/ybP51bT> (дата звернення 09.04.2021).
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН від 16.12.1966 (ратифіковано Україною 19.10.1973) URL: <https://cutt.ly/mbP56MP> (дата звернення 09.04.2021).
3. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу ООН від 10.12.1962 URL: <https://cutt.ly/DbP6rQv> (дата звернення 09.04.2021).
4. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок ООН від 18.12.1979 URL: <https://cutt.ly/4bP6yVt> (дата звернення 09.04.2021).
5. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, затверджений Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 р. URL: <https://cutt.ly/lbP6aQA> (дата звернення 09.04.2021).
6. Кримінальний кодекс України 5 квітня 2001 р. URL: <https://cutt.ly/EbP6h1N> (дата звернення 09.04.2021).
7. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 р. URL: <https://cutt.ly/6bP6iOo> (дата звернення 09.04.2021).
8. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. URL: <https://cutt.ly/DbP6cZC> (дата звернення 09.04.2021).
9. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. Видавництво «К.І.С.», 2014. 101 с. URL: <https://cutt.ly/lvKA4Pb> (дата звернення 09.05.2021).
10. Стамбульська конвенція URL: <https://cutt.ly/QbP6WfK> (дата звернення 09.05.2021).

11. Addressing forced marriage in the EU: legal provisions and promising practices. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014. 56 p. URL: <https://cutt.ly/GbP6Fvw> (дата звернення 21.04.2021).
12. Amnesty International. Стамбульська конвенція FAQ : брошура. Amnesty International, 2018, 28 с. URL: <https://cutt.ly/lvLovwV> (дата звернення 21.04.2021).
13. Brottsbalk (1962:700). URL: <https://cutt.ly/WvKugVg> (дата звернення 21.04.2021).
14. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch. URL: <https://cutt.ly/uvKaKDH> (дата звернення 21.04.2021).
15. Code pénal français (Mise à jour du 2021-04-10). URL: <https://cutt.ly/tvKwZSO> (дата звернення 21.04.2021).
16. Codice penale 2021. URL: <https://cutt.ly/gvKd88A> (дата звернення 21.04.2021).
17. Трестна збкон 2021. URL: <https://cutt.ly/NvKcxk2> (дата звернення 21.04.2021).

Bemnet Getnet Bekele
student of the Law Faculty
of the Western Ukrainian National University
Head of scientific research:
PhD in law, Associate Professor,
Associate Professor of International Law and
Migration Policy of the WUNU
Oksana Yaremko

CHILD PORNOGRAPHY: CRIMINAL LIABILITY UNDER THE LAWS OF FOREIGN COUNTRIES

Child Pornography is the new age aspect of reality. Child pornography is sexual exploitation of under aged Children to Pornography. It is a world wide Issue all countries at this time are facing this in abundance. However all countries share the same strong prohibition towards it even though the protection level has a huge difference among countries.

In modern countries, there are many problems with prosecuting child pornography. Evidence of this is the improper implementation by many states of international law on this issue - the Agreement on the Cessation of Circulation of Pornographic Publications of May 4, 1910 [1] and the Protocol amending the Agreement on the Suppression of the Distribution of Pornographic Publications, signed in Paris on May 4, 1910, dated May 14, 1949 (The Protocol entered into force for the USSR on May 14, 1949, and the Annex to the Protocol on March 1, 1950) [3], the International Convention for the Suppression of the Circulation of and Trade in Pornographic Publications of September 12, 1923 (USSR July 8, 1935) [2], the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child